Adam Brodzisz i Maria Bogda – gwiazdy polskiego kina przedwojennego w katalogach Biura Lustracyjnego IPN

Adam Brodzisz, jeden z najpopularniejszych aktorów filmowych II Rzeczypospolitej i uczestnik Powstania Warszawskiego, oraz jego żona Janina Brodzisz, znana jako Maria Bogda, przez wiele lat pozostawali w zainteresowaniu komunistycznych organów bezpieczeństwa, którego powodem były przede wszystkim ich kontakty ze środowiskiem Armii Krajowej i Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość” (WiN), a także więzi rodzinne z osobami uznawanymi przez władze PRL za politycznie podejrzane. Materiały dotyczące małżeństwa aktorów zostały opisane w katalogu osób „rozpracowywanych”, prowadzonym przez Biuro Lustracyjne Instytutu Pamięci Narodowej.

04.11.2026

Adam Brodzisz i Janina Brodzisz z domu Kopaczek, występująca pod pseudonimem artystycznym Maria Bogda, należeli do najbardziej rozpoznawalnych par polskiego kina lat trzydziestych XX wieku. Wspólnie zagrali m.in. w filmach „Głos pustyni”, „Młody las” i „Rapsodia Bałtyku”. Ich zawarte w 1930 r. małżeństwo przez wiele lat pozostawało tajemnicą dla wielbicieli aktorskiej pary.

Podczas okupacji niemieckiej mieszkali w Warszawie. Adam Brodzisz, używający pseudonimu „Bonza”, uczestniczył w Powstaniu Warszawskim jako żołnierz pułku AK „Baszta”, natomiast jego żona organizowała pomoc sanitarną i wyżywienie dla powstańców oraz ludności cywilnej. Po upadku Powstania małżonkowie znaleźli schronienie w Zakopanem, gdzie prowadzili pensjonat „Brodziszówka”.

Po zakończeniu wojny oboje znaleźli się w kręgu zainteresowania organów bezpieczeństwa PRL. Jednym z powodów było utrzymywanie kontaktów przez Adama Brodzisza z bratem, który był związany z lwowskimi strukturami Armii Krajowej, a następnie WiN, gdzie kierował komórką legalizacyjną.

W latach 1947–1956 funkcjonariusze UB w Zakopanem rozpracowywali Adama Brodzisza w ramach sprawy krypt. „Wino”, podejrzewając go o przynależność do WiN lub udzielanie pomocy członkom tej organizacji. Zbierano informacje o jego kontaktach, poglądach politycznych i życiu prywatnym. Nazwisko aktora pojawiało się także w materiałach innych spraw operacyjnych, m.in. krypt. „Radwan” i „Płazy”, dotyczących środowisk byłych żołnierzy AK i uczestników Powstania Warszawskiego. Pomimo wieloletniego rozpracowywania funkcjonariusze UB nie zebrali dowodów by aresztować aktora.

Komunistyczne służby bezpieczeństwa interesowały się również Janiną Brodzisz. W dokumentacji zachowały się m.in. doniesienia informatora UB ps. „Janek” z grudnia 1947 r., opisujące jej kontakty ze środowiskiem konspiracyjnym. Dodatkowym powodem zainteresowania Marią Bogdą stała się ucieczka w 1953 r. jej brata, inżyniera Tadeusza Kopaczka, na Zachód. Funkcjonariusze UB objęli wówczas aktorkę rozpracowaniem, śledzili jej kontakty, kontrolowali korespondencję oraz analizowali listy otrzymywane od krewnych. Nawet po formalnym zakończeniu sprawy jej

brata nakazano dalszą obserwację członków rodziny.

Zainteresowanie aparatu bezpieczeństwa małżeństwem Brodziszów znalazło odzwierciedlenie także w dokumentacji paszportowej. W 1961 r. aktorzy wyjechali na występy teatralne do Stanów Zjednoczonych, gdzie zdecydowali się pozostać na emigracji. Janina Brodzisz zmarła 30 czerwca 1981 r., a Adam Brodzisz 9 listopada 1986 r. Ich prochy spoczęły na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Zachowane materiały archiwalne odsłaniają mniej znaną część powojennych losów jednej z najsłynniejszych par polskiego kina. Ukazują również metody działania komunistycznego aparatu bezpieczeństwa wobec osób związanych z konspiracją niepodległościową i ich rodzin.

Więcej informacji o rozpracowywaniu Adama i Janiny Brodziszów przez organy bezpieczeństwa PRL, w tym opisy zachowanych dokumentów oraz sygnatury archiwalne, znajduje się w katalogu osób „rozpracowywanych", prowadzonym przez Biuro Lustracyjne IPN.

Zachęcamy do zapoznania się z wpisami:

- Adam Brodzisz – katalog Biura Lustracyjnego IPN
- Janina Maria Brodzisz (Maria Bogda) – katalog Biura Lustracyjnego IPN